

Rozhovor s členom Bankovej rady NBS Vladimírom Dvořáčkom: Bankovní sektor je jako živý organismus

24. 1. 2019; Bankovníctví č. 1; Martina Sobková

Bankovní sektor je jako živý organismus (24. 1. 2019; Bankovníctví, č.1, s. 14-17; Martina Sobková)

Tvrdí to člen bankovní rady Národní banky Slovenska (NBS) Vladimír Dvořáček. Ačkoli se dnes zdá být bankovní sektor zdravý, tvrdit o něm, že je zcela bez problémů, by podle jeho slov nebylo správné, jelikož hodnocení bankovního sektoru je nutné vždy vztahovat k určitému časovému období. Proto je třeba být dlouhodobě obezřetný a mít se na pozoru.

A právě na problematiku bankovního dohledu jsme se zaměřili v následujícím rozhovoru. Jak vnímá NBS členství v bankovní unii? Jak bude dohlížet vznikající fintech společnosti? A jaká největší rizika nás v tomto roce čekají? Na tyto otázky a spoustu dalších naleznete odpovědi v následujících řádcích.

*** Vy sám se na finančních trzích pohybujete již od 90. let. Jak se podle vás slovenský bankovní sektor za ty roky proměnil?**

Období devadesátých let bylo pro celý slovenský bankovní sektor nesmírně turbulentní. Koncem devadesátých let vedla tato situace v bankovní krizi a bylo třeba celý sektor restrukturalizovat, zejména pak tři největší státní banky. Součástí restrukturalizace byla rekapitalizace těchto bank a vyvedení špatných úvěrů do státní konsolidační agentury. Tento krok byl nesmírně důležitý, jelikož vytvořil předpoklad pro privatizaci těchto bank v letech 2000 a 2001. Právě díky ní totiž došlo ke standardizaci a ozdravení bankovního prostředí, které je základem fungující ekonomiky. V kontextu s tím byly v této době přijaty významné ekonomické reformy, které podpořily hospodářský rozvoj. Následně přišla integrační fáze, kdy jsme v roce 2009 vstoupili do eurozóny a v roce 2014 do bankovní unie, což byly důležité milníky v naší novodobé bankovní historii.

*** Je možné říci, že dnes je slovenský bankovní sektor zcela zdravý?**

Bankovní sektor je velmi živý organismus. Říci o něm, že je zcela zdravý, je možné pouze v rámci konkrétního časového období, nikoli dlouhodobě. Náš bankovní sektor je dnes přísně regulovaný, ale zároveň si musíme uvědomit, že je to také podnikatelský sektor. A tím pádem se snaží zkombinovat obchodní model, jehož cílem je dosáhnout zisk, s makroobezřetnostními požadavky. A to je nesmírně těžký úkol, kterým se vedení bank zabývá. Nicméně už jen fakt, že v době krize nebylo třeba poskytnout žádné bance pomoc, svědčí o tom, že náš bankovní sektor je dost zdravý na to, aby se i v těžkých časech dokázal vypořádat s vyšším procentem nesplácených úvěrů. Zároveň je třeba upozornit na skutečnost, že slovenské banky dosahují dlouhodobě vyšší ziskovosti než banky v okolních zemích.

*** Zmínil jste, že je náročné vybalancovat nároky na regulatoriku a zisky. Může se stát, že by se ta touha za ziskem zvrhla, tak jako tomu bylo v době před krizí, a banky by opět "nezodpovědně" půjčovaly? Nebo dnes díky daleko přísnější regulaci už tato rizika nehrozí?**

Vždy je třeba mít se na pozoru je třeba uvědomit si, že každé období s sebou přináší jisté trendy, které nesou také rizika. Dnes je hlavním trendem velmi rychlý růst úvěrů. Ten generuje rizika a obavu o udržitelnost byznys modelu v bankovním sektoru, který se zákonitě mění. Totiž, aby se banky udržely v zisku v době, kdy půjčují finanční prostředky s minimální marží, musí tuto nízkou marži nahánět vysokým objemem úvěrů. Růst úvěrů domácnostem je více let na Slovensku dvojčírný. Což vede k enormnímu nárůstu zadluženosti domácností.

*** Když už jsme u těch rizik, jak vnímáte fakt, že při hlavních měnových rozhodnutích nemůžete rozhodovat? Neparalyzuje to NBS v rámci vašeho dohledu?**

Je pravda, že úrokové sazby přímo ovlivňovat nemůžeme, ale stále máme významné a účinné nástroje, které využíváme aktivně na to, abychom mohli ovlivňovat hlavně tempo růstu úvěrů. Naší představou je, že úvěry domácnostem by neměly růst rychleji než o osm až devět procent ročně. Co se úrovně zadlužení týče, slovenské domácnosti se zadlužují velmi rychle, až alarmujícím tempem. A je třeba uvědomit si, že nízké úrokové sazby nebudou navždy a nebudou navždy ani dobré časy. A na to by se měly připravit jak banky, tak i domácnosti.

*** Říkáte, že dobré časy nebudou trvat věčně. Ale proč? Nehrozí, že nastane krize už jen proto, že se o tom všude mluví, a zeji vlastně ekonomové do jisté míry sami přivolají? Popřípadě regulatorními překážkami si postavíme tolik bariér, že nás nakonec paralyzují? Jak toto vnímáte?**

Rozhodně nechci říci, kdy a v jaké míře přijde zpomalení ekonomického růstu. Naše kroky ale směřují k tomu, aby když to přijde, dopady nebyly extrémní jak na bankovní sektor, tak ani na domácnosti. Byznys model bank a stejně tak rodinné rozpočty by měly být udržitelné a v rovnováze. Každá nerovnováha způsobená extrémním růstem může do budoucna způsobit problémy.

*** Už jsme to tak trochu nakousli. Jak vnímáte členství v bankovní unii? Necítíte se tak trochu omezeni ve svých rozhodnutích v rámci bankovní rady?**

To si nemyslím. O některých věcech zkrátka a dobře rozhodovat nemůžeme a to je prostě fakt, se kterým jsme se už naučili fungovat. Nicméně guvernér NBS je členem rady guvernérů a ta přijímá tato měnověpolitická opatření v rámci celé eurozóny. Přičemž má jeden hlas, a tudíž se spolupodílí na rozhodování. Co se týče bankovního dohledu, my už dnes nepřijímáme individuální opatření, která se vztahují k významným slovenským bankám (např. požadavky na kapitál). Ta jsou vydávána Evropskou centrální bankou a připravují se v rámci společných dohledových týmů, tzv. Joint Supervisory Teams, kterých jsme součástí a máme důležitou roli v rámci přípravy těchto rozhodnutí. Je třeba si ale uvědomit, že ani v minulosti jsme si nemohli dělat úplně nezávisle. Existovala tzv. kolegia, kdy se mnohá rozhodnutí chystala na skupinové úrovni, tedy na úrovni domovského dohledu země, ve které sídlí bankovní skupina. Pokud jde o makrobezpečnostní rozhodnutí, ta zůstávají v naší kompetenci. Ale i tato rozhodnutí sdílíme s ECB, která má možnost zpřísnit tato opatření, pokud by se zdálo, že nejsou dostatečná. To ale v našem případě momentálně nehrozí.

*** Připouštíte v okamžiku, kdy by stouply sazby, možnost zrušit, popřípadě zmírnit makrobezpečnostní požadavky?**

Ano, ukazatele jsou nastavené na existující situaci, tudíž je možné, že bychom je do budoucna upravili. O zmírnění požadavků můžeme hovořit, až když se otočí hospodářský cyklus a zhorší se ekonomické podmínky. V takovém případě by nejspíš došlo nejdříve k rozpuštění proticyklické kapitálové rezervy, která se tvoří v dobrých časech a je možné ji rozpustit v době, kdy si ekonomika povede hůř.

*** V komentáři do naší ročenky Top finance jste zmínil, že by mělo dojít ke změnám v úvěrování od tohoto roku. O jaké změny se jedná?**

Dalším z ukazatelů, které jsme od června 2018 zavedli, je Debt to Income (DTI), který určuje hranici celkového dluhu, jenž nemůže překročit osminásobek čistého ročního příjmu žadatele. Nicméně my jsme ustanovili výjimku, v rámci které jistá část úvěrů může toto číslo přesáhnout. Od 1.1.2019 pak objem úvěrů, který tuto hranici může přesáhnout, nesmí být vyšší než deset procent. Zároveň se zpříšňuje také parametr LTV, od 1.1. 2019 je hranice stanovena na osmdesát procent a v rozmezí osmdesát až devadesát procent se může pohybovat už jen dvacet pět procent nových úvěrů. V neposlední řadě se mění pravidla pro předschválené úvěry, pro které banky neaplikovaly pravidla zkoumání příjmu. To od 1.1. toto není možné a u klientů, u kterých banka předschválí úvěr, si musí ověřit jejich údaje u sociální pojišťovny.

*** O jaké úvěry, které nemusí tento limit splňovat, se jedná?**

My máme nastavené dvě pětiprocentní hodnoty. Jedna z nich je na úvaze banky, protože se vychází z předpokladu, že jsou bonitní klienti, které banka zná a kteří mají i jiná aktiva. Tudíž se banka může spolehnout na to, že klient je dostatečně bonitní a bude schopen splatit i další úvěr. Dalších pět procent jsme pak stanovili pro mladé lidi, kde je předpoklad, že jejich příjmy do budoucna budou růst.

*** Poslouchají banky a nebanky bez problémů nařízení NBS?**

Pokud jde o závaznost našich makrobezpečnostních opatření, v tomto směřuje mezi českou a slovenskou regulací jeden zásadní rozdíl. Zatímco v Česku se jedná o doporučení, u nás je v legislativě zapracováno zplnomocňující ustanovení pro NBS, díky kterému můžeme vydat závazný právní předpis - opatření, kterým závazně ustanovujeme tyto limity. Tudíž tady není místo na nějakou diskusi, zda banka naše opatření bude, nebo nebude dodržovat. Co se poctivosti bank týče, vykonáváme v této oblasti pravidelný dohled a mohu říci, že banky tyto ukazatele plní. V případě nebankovních subjektů byly naše požadavky pro mnohé velmi náročné a nebyly schopné je splnit. Také proto tento byznys na Slovensku postupně ustupuje a jeho podíl na celkovém objemu nově poskytnutých úvěrů každoročně klesá. K září 2018 meziročně poklesl o tři procenta.

*** Jednu z alternativ nebankovního poskytování úvěrů jsou P2P úvěry. Máte nějak ošetřený tento vztah? Ptám se proto, jelikož mnohdy jsou P2P platformy pouze zprostředkovateli platby, nic víc.**

Pokud se jedná o P2P úvěrování, tato oblast není na Slovensku regulovaná a my nepokládáme tyto úvěry za spotřebitelský úvěr. Zatím se ale jedná o zanedbatelné procento na trhu. Nicméně

momentálně připravujeme s Ministerstvem financí větší projekt a jeho součástí je regulace P2P úvěrování, tudíž je možné v této oblasti také očekávat změny.

*** Co se týče fintechu, NBS spolupracuje poměrně hodně s Ministerstvem financí SR. Jak tuto spolupráci hodnotíte? A kam by se podle vás mohl posunout slovenský fintechový trh? Co je vaším ideálním cílem v tomto směru?**

Je pravda, že slovenské ministerstvo financí má v této oblasti jisté ambice. Vytvořilo v minulém roce Centrum pro finanční inovace, které slouží jako platforma pro vzájemnou výměnu informací, přičemž my na tomto projektu úzce spolupracujeme. Také na úrovni bankovní rady jsme nedávno schválili mandát NBS, jehož součástí je prioritizace některých oblastí a spolupráce s ministerstvem. Prvním krokem v tomto směru bude začátkem tohoto roku vytvoření Inovačního hubu, který bude fungovat na pomezí ministerstva financí a NBS, přičemž jak my, tak ministerstvo budeme zajišťovat oblasti, které se nás týkají. Pro nás je pak velmi důležité, abychom vytvořili komunikační platformy pro možné zájemce, a to jak z řad fintechu, tak i lidí, kteří se o ně zajímají. Chceme, aby v rámci nich bylo vše potřebné, co se týče třeba licenčního procesu, nových fintechu atd. Dále pak bychom chtěli regulovat již vzpomínané P2P úvěry nebo crowdfundingové platformy.

*** Už od ledna 2018 tady máme PSD 2, jak schvalování licence probíhalo doposud? A kolik žádostí vůbec došlo na NBS?**

Subjektů, které se doposud přelicensovaly, máme sedm, zároveň je i několik nových žádostí, jejichž počet ale nezveřejňujeme. Nicméně mohu říct, že doposud byla schválena jen jedna nová licence. Co se samotného procesu týče, je to velmi individuální. Závisí to především na tom, zda tento subjekt je schopný prokázat připravenost poskytovat bezpečně své služby, zejména pokud jde o nové technologie, se kterými ještě není dost zkušeností. Subjekty totiž musí splnit pravidla bezpečnosti, AML postupy a zajistit bezpečnost klientů. Totiž když společnost nemá plně funkční technologické řešení, může to ve finále odnést klient. A to je úkolem NBS, abychom zajistili, že nová řešení splňují požadované parametry. Je to výzva i pro nás, abychom měli lidi, kteří to budou schopni posoudit. Předložení písemné dokumentace je pak tou jednodušší částí a předepisuje ji zákon. Tam nemáme možnost uchýlit se k jednoduššímu modelu. Možnou racionalizací v tomto směru by mohla být elektronizace podávání žádostí. Nicméně současná procesní úprava je poměrně hodně náročná na to, aby byla elektronizována. Jedná se zejména o prokazování splnění technických podmínek na poskytování platebních služeb, monitorování a sledování bezpečnostních incidentů, řízení přístupů k citlivým platebním údajům, plány kontinuity atd.

*** Myslíte si, že fintechy jsou příležitostí pro slovenské banky, nebo nebezpečím, a vidíte v těchto společnostech potenciální systémovou hrozbu, zejména co se týče velkých technologických firem, tzv. bigtechů?**

Nové fintechy jsou podle mě příležitostmi pro banky. A vnímají to tak i naše největší banky. Mnoho technologických inovací, se kterými přišly fintechy, ve finále implementovaly právě banky. Technologické společnosti jsou pak spíše partnery bank, než aby pro ně představovaly nebezpečí. Co se bigtechů týče, ty na našem trhu nejsou dnes moc přítomné a je to spíše hudba budoucnosti. Uvidíme, jakým směrem se budou trendy v této oblasti vyvíjet, nicméně je důležité, aby banky měly rozhled a následovaly technologický pokrok. Protože jen tak mohou udržet tempo právě s velkými technologickými firmami. Tudíž ani ty nevidím jako hrozbu, ale spíše jako výzvu a na tom, jak se s touto výzvou poperou, bude podle mého názoru záviset i jejich schopnost dosahovat zisku v následujících letech. V neposlední řadě je třeba upozornit na fakt, že technologický pokrok není nic nového. V celé historii bankovníctví byl vždy přítomný a vždy hrál významnou roli.

*** Řekl jste, že by banky měly následovat technologický pokrok. Myslíte, že by v tomto směru mohl stát bankám připravit vhodné prostředí? Zejména pak vezmu-li v potaz fakt, že zdravé banky přispívají ke zdravému ekonomickému prostředí.**

Co se týče samotné podpory, vidím prostor spíše pro vytváření vhodného podnikatelského prostředí, což si dalo za cíl právě Ministerstvo financí a my se na tom, jak už jsem se zmínil, spolupodílíme. A ačkoli by se dalo předpokládat, že centrální banka bude konzervativní a bude mít spíše obavy z možných rizik, tak my se toto snažíme eliminovat tím, že budeme novým technologiím rozumět. Tudíž se snažíme posilovat naši odbornost a rozhodně nechceme novým technologiím bránit. Na druhou stranu musíme být spravedliví a féroví vůči všem a ověřit, například v rámci licenčních řízení, bezpečnost těchto nových technologií. Tudíž technologický pokrok není výzvou jen pro banky, ale také pro dohled. Například už dnes se vedou diskuse nad tím, jak budeme dohlížet umělou inteligenci.

*** Slovenská finanční správa má v plánu v rámci daňové asignace využít technologii blockchain. Nechystáte se také k něčemu blockchain využít?**

Tuto informaci jsem zaznamenal. My zatím ale nemáme konkrétní oblast, kde bychom blockchain nebo jiné podobné technologie chtěli využívat. Nicméně do budoucna je považujeme za perspektivní a není vyloučeno, že se k tomuto kroku přistoupí. Zároveň ani nevíme o žádné z tuzemských bank, že by tuto technologii využívala.

*** Jak hodnotíte komunikaci se Slovenskou bankovní asociací (SBA)?**

Jelikož výkonnou ředitelkou SBA je bývalá členka bankovní rady NBS, máme možnost mluvit stejným jazykem. Co se týče nové regulace, rozumí tomu, co chceme my, a my zase rozumíme lépe požadavkům bankovní asociace. Zejména v době, kdy se provádí mnoho změn. Ty jsou totiž velkou výzvou jak pro SBA, která musí vyhodnocovat regulatorní dopady, reagovat na potenciální změny, včas je připomínkovat atd., tak i pro nás. V tomto směru jsme na tom podobně, jelikož my také musíme vyhodnocovat dopady jednotlivých legislativních návrhů.

*** Nejen banky, ale také pojišťovny NBS dohlíží. Jak vnímáte slovenský sektor pojišťoven? Má i ten nějaký svůj trend a s ním spojené riziko?**

Pro pojistný sektor je jedním z hlavních rizik zejména nejistota ohledně vzniku a výšky pojistných nároků z takzvané nemajetkové újmy. Toto riziko se týká zejména povinného smluvního pojištění motorových vozidel. Výše nákladů sice nyní není vysoká, ale má narůstající charakter. Především pak nejistota ohledně výše odškodnění je překážkou efektivní pojistitelnosti tohoto rizika. Dalším rizikem v pojišťovnictví pak je struktura vlastních zdrojů pojišťoven. Více pojišťoven započítává do svého kapitálu od roku 2017 také očekávané zisky z budoucího pojistného. Při nich ale existuje riziko, že nebudou realizované. Zároveň tyto zisky tvoří více než šedesát procent vlastních zdrojů pojišťoven, což pětinašobně přesahuje medián Evropské unie. I přes to ale zůstává solventnost pojišťoven dostatečná.

*** Když už jsme u těch pojišťoven, jak hodnotíte spolupráci se Slovenskou asociací pojišťoven (SLASPO)?**

Národní banka Slovenska dlouhodobě a intenzivně se SLASPO spolupracuje, přičemž rok 2018 byl výjimečně intenzivní, zejména pak z důvodu nové legislativy, která se přímo či nepřímo pojistného sektoru týká. Jednalo se především o distribuci pojištění a pár dalších úprav. V rámci této spolupráce se setkáváme s představiteli SLASPO na tematických poradách. Zároveň naše spolupráce probíhá také prostřednictvím neformálních střetnutí na poradách s právníky pojišťoven nebo na SLASPO fóru.

*** Vy jste členem Evropského orgánu pro systémová rizika. Jaká rizika na úrovni Evropy nyní hrozí bankovnímu sektoru? Nebo lze říci, že od krize se bankovní sektor i na té globální úrovni stabilizoval a je zdravý?**

V poslední době se mluví zejména o globálních rizicích. Otázkou je, zda tato rizika mohou způsobit krizi. Jedná se například o geopolitická rizika, která vyplývají z vývoje v rozvíjejících se zemích. Některé země, například Argentina a Turecko, v uplynulém roce pocítily negativní důsledky poklesu zájmu ze strany zahraničních investorů, který vyústil do výrazného oslabení jejich domácí měny. Také uvnitř Evropy jsou politická rizika, třeba vývoj v Itálii a obavy o udržitelnost jejího zadlužení. Vysoké anebo rostoucí dluhy soukromého a veřejného sektoru jsou pak problémem i v dalších zemích Evropské unie. Rizikem zůstává také stále nedorozřešená otázka brexitu, která i nadále vytváří nejistotu a nervozitu. Významnou hrozbou z globálního pohledu je i implementace protekcionistických opatření. Zejména pak v okamžiku, když by přerostla do otevřené obchodní války. Sledovat je třeba také vývoj na finančních trzích. Panuje názor, že tato aktiva jsou dnes nadhodnocená a mohlo by dojít k jejich poklesu, přičemž je třeba upozornit na to, že světový finanční trh byl v roce 2018 více volatilní než v předchozích letech a zaznamenal poměrně výrazné korekce doposud rostoucích cen. Pokles optimismu investorů je spojený také s postupným ukončováním kvantitativního uvolňování a se zvyšováním sazeb ze strany některých centrálních bank. V neposlední řadě se sleduje rostoucí zadluženost a její udržitelnost ve vícero rozvíjejících se zemích.

Rozhovor vedla Martina Sobková www.bankovnictvionline.cz

Text v rámci

Vladimír Dvořáček

Studoval na Vysoké škole ekonomické v Bratislavě. Od roku 1994 působil ve Fondu národního majetku SR. V roce 2004 nastoupil na Ministerstvo financí SR, kde zastával funkci generálního ředitele sekce finančního trhu. V Národní bance Slovenska pracuje od roku 2010 ve funkci výkonného ředitele útvaru dohledu nad finančním trhem. Národní banku Slovenska zastupuje v Radě pro dohled ECB v rámci jednotného mechanismu dohledu, v Evropském orgánu pro bankovnictví (EBA), a v Evropském výboru pro systémová rizika (ESRB).

Medzitext

Je třeba uvědomit si, že každé období s sebou přináší jisté trendy, které nesou také rizika^ Dnes je hlavním trendem velmi rychlý růst úvěrů.